

Arhitektonsko naslijeđe – Prozori u prošlost, vrata u budućnost

Svaki pokušaj da razumijemo vrijeme je kao da pokušavamo uhvatiti dim u dlanove – inspirativno, ali nemoguće. Izmislili su milion načina da vrijeme prođe, a ni jedan da se vrijeme zaustavi. Što se mene tiče, više i ne moraju da rade na tome. Ovo baš i nisu neka vremena za zaustavljanje.

„Ubiti vrijeme“ nije više sintagma koju koriste oni intelektualno opskrbljeni u pokušaju da pokažu svoj pjesnički kapacitet. Ne, to je floskula, čujete te je u svakom kafiću, na putu do škole, u povratku s posla... Uzrečica je onih sretnika koji imaju vremena na bacanje. Svako se od nas nekada našao u situaciji da su mu dali taj „pištolj“ u ruke. Ja, na primjer, volim odabrati šetnju kao vid „oružja“. I tako, pružajući korak kaldrmom, ostanem sama sa svojim mislima. Često ih pokušam isključiti, pa zaboravim da moj um ne radi na dugme i da ga jednim pritiskom ne mogu ugasisi. Šetajući starom kaldrmom, moje misli ne zadovoljavaju se spoznajom da je to kamen utisnut do drugog istog takvog kamena. Baš kao stare nene, potrebno im je da znaju čiji li je taj kamen, odakle je, koga je donio tu, kako su ljudi tada znali koji će kamen gdje staviti, kao da život prije tehnološke revolucije nije postojao. Misao po misao, ona mirna šetnja gubi svoju početnu ulogu „ubijanja vremena“ i postaje avantura za moje misli. To je u isto vrijeme nagrada, a i prokletstvo kada živite u gradu gdje u pet minuta vidite gdje su živjeli i Rimljanin i kralj i sultan. Znaite onaj zvuk škripanja krede od ploču. Vjerujem da je svima poznat osjećaj i stanje koje taj zvuk budi u nama. Isti osjećaj zgrožavanja, jeze i nelagode osjetim svaki put kad naši ljudi na nekoj zamišljenoj tabeli rangiraju naslijeđe neke evropske, tuđe zemlje ispred našeg. Pomislim, Bože, imaju li ti ljudi pristup medijima? Pomislim, ako nemaju možda pristup medijima, valjda ih je dragi Bog obdario darom vida i poklonio im dva oka da njima gledaju. Ako je tako, gdje onda gledaju? Odvajaju li pogled od telefona dok se voze? Puste li mašti na volju dok upijaju sve te ljepote kroz prozorsko staklo? Kako su im arapske pustinje bliže srcu od zelenih polja? Kako im je Ajfelov toranj, greškom postavljeni metalni toranj, draži oku od Starog mosta? Nemoguće je da ne vide ono što se samo servira ispred njih? Dođe mi onda misao, da im možda i nije servirano, kako sam ja to mislila. Kad malo prerovim po sjećanjima i uspomenama, ne naziru mi se sjećanja dvorca u Jajcu, ili onog u Srebreniku. Ne sjećam se da sam htjela živjeti kao kraljica Katarina, već kao Uspavana ljepotica ili Pepeljuga u nekom dalekom njemačkom

dvorcu. Tada mi nisu rekli da status princeze nije rezervisan za djevojčice nekih dalekih zemalja, da su princeze razgledale svijet i kroz prozore naših kula. Možda se tada ne bih zamišljala u nekom njemačkom dvorcu... Ne sjećam se ni teksta iz školskih knjiga kako je i kada izgrađen Stari most, ali se dobro sjećam kako je nastala Bazilika svetog Petra, koji je red: jonski, dorski ili korintski, korišten u starim grčkim hramovima, znam i kako je Kip slobode prešao put iz Francuske do New Yorka. Kažu ljudi često da kamen diše, zato je tako dobar građevinski materijal. Ako diše, onda i pamti, razgovara, suosjeća, osluškuje. Ne znam hoću li ikada biti u prilici da progovorim sa svetim rimskim kamenom, ili metalnim šipkama Ajfelovog tornja, ali znam da ću preko naših ćuprija sigurno preći, ako ne iz želje, onda iz potrebe. Sigurno ću se nasloniti na zid neke od kula, pomoliti se u crkvi ili džamiji, iftariti na Žutoj tabiji, napiti se vode na česmi... Možda kamen ne zna ovaj naš jezik, ali zar su potrebne riječi da bi se razumijeli. Šta su riječi? Tek malo usne pomakneš... Šta su riječi, kad ništa važno ne kažeš... Koliko ljudi se sporazumijeva znakovima, skupljenom ili ispruženom šakom. Kamen odgovara onom toplinom i osjećajem pripadnosti kada spuštaš pete na isto mjesto gdje je neko tvoj prije mnogo godina, kada znaš da mu nisi stranac, da nećeš jednom doći, uslikati se i otići, već da ćeš se vraćati, pozdraviti ga svaki put kada „ubijajući vrijeme“ šetnjom tuda prođeš.

Iskreno se nadam i duboko vjerujem da ćemo se što prije spasiti domaćeg prokletstva da je u tuđoj avliji trava zelenija, da ćemo 'doći Tobe' i shvatiti da mladi ne bi tražili bajku u nekoj tuđoj zemlji, da su im se pričale bajke o vlastitoj. Pokušati razumijeti vrijeme je uzaludno, dovoljno je znati da je vrijeme lopov - uvijek će krasti. Zato čuvajmo naše blago od vremena i zaborava, jer nemamo ni drugog blaga, a ni drugih čuvara u štek u crne dane.

Najda Milišić, III-4,

Treća gimnazija, Sarajevo,

prof. Džemaludin Poturović, prof. Senada Turajlić